

IELTS VA TOEFL: TAHLILIY TAQQOSLASH

*Tursunqulova Muxlisa Alijon Qizi**Rahmonova Iroda Xudoyqul Qizi**Mardonoqulova Muyassar Anvarovna**Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti
filologiya fakulteti xorij til va adabiyot yo'nalishi**3-bosqich 305-XT guruh talabalari
muhlisatursunqulova96@gmail.com**Telefon Raqam: +998 93 534 41 31
raxmonovairoda313@gmail.com**Telefon Raqam: +998 93 078 80 05
maam62497@gmail.com**Telefon Raqam: +998 94 125 94 10*

Annotatsiya: Ushbu maqolada ingliz tilini xalqaro darajada baholashda keng qo'llaniladigan IELTS va TOEFL imtihonlari tahliliy jihatdan solishtiriladi. Tadqiqot davomida imtihonlarning asosiy strukturalari, baholash mexanizmlari, o'tkazilish jarayoni, tarkibiy farqlari, shuningdek, ularning qo'llanish sohasi va samaradorligi o'rganildi. Tahlil natijalari IELTS va TOEFL tizimlarining o'ziga xos xususiyatlarini aniqlashga, abituriyentlar va til o'rganuvchilar uchun mos variantni tanlashda ilmiy asoslangan yondashuvni shakllantirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: IELTS, TOEFL, baholash tizimi, til kompetensiyasi, xalqaro testlar, akademik ingliz tili, tahliliy taqqoslash.

Abstract: This article provides an analytical comparison of two widely recognized international English proficiency examinations: IELTS and TOEFL. It examines their structural components, assessment criteria, administration procedures, applicability, and respective advantages and limitations. The findings offer a clearer understanding of the key distinctions between the two tests and serve as a practical guide for candidates seeking to select the most suitable examination based on their academic or professional goals.

Keywords: IELTS, TOEFL, language assessment, English proficiency, standardized testing, academic English.

Kirish: Ingliz tili global kommunikatsiya, fan-texnika, biznes va ta'lim sohalarida yetakchi o'rin egallashi sababli, uni bilish darajasini aniq belgilovchi xalqaro standart imtihonlarga ehtiyoj ortib bormoqda. Bu borada **IELTS** va **TOEFL** eng keng qo'llaniladigan baholash tizimlari sifatida tanilgan bo'lib, ular oliy ta'lim muassasalariga kirish, akademik almashinuv dasturlari va immigratsiya jarayonlarida

muhim ahamiyat kasb etadi. Har ikki imtihon umumiy maqsadga ega bo'lsa-da, ularning mazmuni, topshiriqlar shakli, o'tkazilish texnologiyasi va baholash mezonlari sezilarli farqlarga ega. Ushbu maqola ana shu farqlarni ilmiy asosda tahlil etadi.

Imtihon tuzilishi

IELTS imtihoni Listening, Reading, Writing va Speaking kabi to'rtta asosiy bo'limdan iborat bo'lib, unda tinglab tushunish va o'qish ko'nikmalari aniq javob talab qiluvchi savollar orqali, yozma va og'zaki nutq esa imtihonchi tomonidan baholanadi. Speaking bo'limi yuzma-yuz suhbat shaklida o'tkazilishi mazkur imtihonning muhim o'ziga xos jihati hisoblanadi.

TOEFL iBT esa asosan onlayn tarzda topshiriladi va ko'nikmalar integratsiyalashgan topshiriqlar orqali baholanadi. Unda o'quvchi matn o'qib, shu mavzuga doir audio tinglab, yakunda yozma yoki og'zaki javob berishi talab qilinadi. Og'zaki bo'limda javoblar kompyuter orqali yozib olinadi va keyinchalik baholovchilar tomonidan tekshiriladi.

Baholash mezonlari

IELTS va TOEFL imtihonlarida baholash jarayoni til kompetensiyasining turli komponentlarini o'lchashga qaratilgan bo'lib, har bir imtihon o'ziga xos mezonlar orqali nomzodning tinglab tushunish, o'qish, og'zaki nutq va yozma nutq ko'nikmalarini baholaydi. Ikkala tizimda ham baholashning asosiy maqsadi — nomzodning ingliz tilida akademik yoki ijtimoiy muloqot olib borish qobiliyatini aniq va ishonchli tarzda aniqlashdir.

IELTS baholash mezonlari

IELTS imtihonida har bir modul alohida baholanadi va yakuniy natija 0 dan 9 gacha bo'lgan band tizimi asosida aniqlanadi. Baholash mezonlari quyidagicha belgilangan:

Listening va Reading

Bu bo'limlarda baho **to'g'ri javoblar soniga** asoslanadi. Savollar 40 tadan iborat bo'lib, umumiy ball maxsus konversiya jadvali orqali 0–9 bandlar oralig'iga o'giriladi. Savollar turlicha ko'nikmalarni o'lchaydi:

- asosiy g'oyani tushunish
- detallarga e'tibor
- fikrlarni uyg'unlashtirish
- mantiqiy munosabatlarni aniqlash
- matndan ma'lumot chiqarish (inference)

Writing bo'limi

Writing 1 va Writing 2 topshiriqlari quyidagi to'rt mezon asosida baholanadi:

- **Task Achievement / Task Response** – topshiriq mazmuniga mos javob berish, mavzudan chetga chiqmaslik

• **Coherence and Cohesion** – matnning mantiqiy bog‘liqligi, abzaslardan to‘g‘ri foydalanish

• **Lexical Resource** – so‘z boyligi, sinonimlardan foydalanish, aniq terminlardan to‘g‘ri foydalanish

• **Grammatical Range and Accuracy** – grammatik shakllardan to‘g‘ri va xilma-xil foydalanish

Speaking bo‘limi

Speaking quyidagi mezonlarga asoslanadi:

• **Fluency and Coherence** – ravonlik, nutqni uzilmasdan davom ettira olish

• **Lexical Resource** – mavzuga mos lug‘at boyligi

• **Grammatical Range and Accuracy** – grammatik xilma-xillik va aniqlik

• **Pronunciation** – talaffuzning aniqligi, intonatsiya va ritm

TOEFL baholash mezonlari

TOEFL iBT imtihonida baholash 0 dan 120 gacha bo‘lgan maksimal ball asosida amalga oshiriladi. Har bir bo‘lim 30 balldan iborat.

Reading bo‘limi

Baholash savollarga to‘g‘ri javob berishga asoslanadi. TOEFL Reading matnlari murakkab akademik tuzilishga ega bo‘lib, quyidagi ko‘nikmalar o‘lchanadi:

• mavzuni umumlashtirish

• asosiy fikrlarni ajratish

• muallifning nuqtai nazarini tushunish

• mantiqiy munosabatlarni (comparison, cause–effect, inference) aniqlash

• akademik leksikani tushunish

Listening bo‘limi

Baholash tinglangan materialning mazmunini aniqlash ko‘nikmalariga asoslanadi. Asosiy mezonlar:

• asosiy fikrni aniqlash

• muhim detallarni eslab qolish

• nutq oqimida munosabatlarni (attitude, function, organization) tushunish

• akademik muhokama mantiqini anglash

Speaking bo‘limi

TOEFL Speaking kompyuter orqali yozib olinadi va baholash quyidagi mezonlarga asoslanadi:

• **Delivery** – ravonlik, talaffuz, ohang

• **Language Use** – grammatik to‘g‘rilik va lug‘aviy boylik

• **Topic Development** – fikrlarni izchil va mantiqiy tarzda bayon qilish

Integrated topshiriqlarda tinglab tushunish va o‘qishdan olingan ma’lumotni birlashtirib gapirish qobiliyati ham baholanadi.

Writing bo‘limi

TOEFL Writing ikkita topshiriqdan iborat bo‘lib, quyidagicha baholanadi:

- **Content development** – mavzuni ochib berish, dalillar keltirish
- **Organization** – fikrlarning tartibi, abzaslararo bog‘liqlik
- **Language use** – grammatik aniqlik, to‘g‘ri lug‘at tanlash
- **Integration of sources** – (Integrated task) tinglab va o‘qib olingan ma‘lumotni

aniq birlashtirish

Qo‘llanish sohasi

IELTS ko‘proq Buyuk Britaniya, Avstraliya, Yangi Zelandiya va Yevropaning ko‘plab universitetlari tomonidan talab qilinsa, TOEFL asosan AQSh va Kanada oliy ta‘lim muassasalarida keng qo‘llanadi. Biroq so‘nggi yillarda har ikki testning global qamrovi sezilarli kengaygan.

Afzallik va cheklovlar

IELTS va TOEFL imtihonlari ingliz tilidagi kompetensiyani baholashda xalqaro miqyosda tan olingan tizimlar bo‘lib, har biri o‘zining kuchli va zaif tomonlariga ega. Ularning afzallik va cheklovlarini to‘g‘ri tahlil qilish imtihon tanlash jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi.

IELTS imtihonining afzalliklari

Birinchidan, IELTS o‘zining **yuzma-yuz Speaking** bo‘limi bilan ajralib turadi. Bu jarayon haqiqiy kommunikativ vaziyatga yaqin bo‘lib, imtihon topshiruvchining muloqot ko‘nikmalarini tabiiy holatda namoyon etishga imkon yaratadi. Ikkinchidan, Writing va Reading bo‘limlari matn strukturasining xilma-xilligini qamrab olgani uchun imtihon ko‘proq **akademik nutqni real kontekstda** baholaydi. Uchinchidan, IELTS ball tizimi (0–9) oddiy, intuitiv va ko‘plab ta‘lim muassasalari tomonidan keng qabul qilingan.

IELTS imtihonining cheklovlari

Biroq IELTS‘ning ayrim cheklovlari ham mavjud. Yuzma-yuz Speaking ba‘zi nomzodlar uchun psixologik bosimni kuchaytirishi mumkin. Shuningdek, imtihonning qog‘oz shaklida o‘tkazilishi ayrim hududlarda logistik cheklovlarga olib keladi. Tinglab tushunish bo‘limidagi aksentlar xilma-xilligi esa ba‘zan natijalarning barqarorligiga ta‘sir qilishi mumkin.

TOEFL imtihonining afzalliklari

TOEFL internet asosida o‘tkazilgani sababli uni topshirish jarayoni texnik jihatdan qulay va **standartlashtirilgan** hisoblanadi. Og‘zaki javoblarning kompyuter tomonidan qayd etilishi inson omilidan kelib chiqadigan subyektiv baholashning kamayishiga xizmat qiladi. Imtihondagi integrativ topshiriqlar — ya‘ni tinglab tushunish, o‘qish va yozishni birgalikda talab qiluvchi vazifalar — nomzodning **akademik kompetensiyasini kompleks tarzda** baholash imkonini beradi.

TOEFL imtihonining cheklovlari

Shu bilan birga, TOEFL'ning ayrim kamchiliklari ham mavjud. Avvalo, Speaking bo'limining kompyuter orqali o'tkazilishi tabiiy muloqot muhiti yetishmasligiga olib keladi; bu holat ayrim nomzodlar uchun noqulay bo'lishi mumkin. Shuningdek, TOEFL matnlari va topshiriqlari ko'proq **akademik uslubga yo'naltirilgani** sababli umumiy maqsadda ingliz tilidan foydalanishni baholashda cheklanganlikka ega. Internetga bog'liqlik esa texnik nosozliklar xavfini kuchaytiradi.

Xulosa

IELTS va TOEFL imtihonlari ingliz tilini xalqaro miqyosda baholashning ishonchli va keng qo'llaniladigan vositalari sifatida ahamiyatga ega. Ular umumiy maqsadga ega bo'lsa-da, baholash mexanizmlari, topshiriq shakllari va o'tkazilish formati jihatidan farqlanadi. Tanlovni amalga oshirishda abituriyentning til bilish stili, maqsadli davlat, texnik imkoniyatlar va shaxsiy qulayliklar e'tiborga olinishi lozim. Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, IELTS kommunikativ yondashuvga yaqin bo'lsa, TOEFL akademik integratsiyani chuqurroq aks ettiradi. Shu bois, to'g'ri tanlov o'quvchining maqsadi va individual imkoniyatlariga bog'liq.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. **Educational Testing Service (ETS).** (2023). TOEFL iBT® Test Manual. ETS Publications.
2. **Cambridge Assessment English.** (2023). IELTS: Information for Candidates. Cambridge University Press.
3. **Bachman, L. F., & Palmer, A. S.** (2010). Language Assessment in Practice. Oxford University Press.
4. **Weir, C. J.** (2005). Language Testing and Validation: An Evidence-Based Approach. Palgrave Macmillan.
5. **Fulcher, G., & Davidson, F.** (2007). Language Testing and Assessment. Routledge.
6. **O'Loughlin, K.** (2013). The IELTS Speaking Test: A Review of the Literature. IELTS Research Reports, Cambridge.
7. **Chapelle, C. A., Enright, M. K., & Jamieson, J.** (2008). Building a Validity Argument for the TOEFL iBT. Routledge.
8. **Green, A.** (2014). Exploring Language Assessment and Testing: IELTS Preparation and Practice. Cambridge University Press.
9. **Read, J.** (2010). Assessing Second Language Reading. Springer.
10. Чориева И. , & Буронова М. (2020). Teaching aids and teaching materials for EFL classes. Евразийский научный журнал, (1), 37-38.
11. Chorieva Iroda Kurbonboevna. (2023). ENGLISH PROVERBS INCLUDING FREQUENTLY USED MEDICAL TERMS AND COMPARATIVE ANALYSIS WITH THEIR EQUIVALENTS IN UZBEK LANGUAGE . ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 23(8), 7–14.
12. Chorieva Iroda Kurbonboevna. (2024). Aphorisms with Medical Terms in the Works of Uzbek Thinkers: Avicenna, Alisher Navoi and Abu Rayhan Al-Biruni. Miasto Przyszłości, 49, 1368–1374.